

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

— ԳԵՂԵՐ —

ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ, ՌԻՍՈՐՏՆԵԱԿԱՆ,

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ, ԵՒԱՅԼ ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԵԱՅ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՎԵՊԵՐ, ՄԱՆՐԱՎԵՊԵՐ, ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ԽԱՂԵՐ

Է. ՀԱՏՈՐ - ՏԵՏՐ 13

1888

مارف نظارت جلیله سنک نومرو ۱۶۹ سنه ۹۹ صفر ۱۲ رخصت نامد صیله طبع اولمشدر

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶ

ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

RECEIVED FROM THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
JAN 10 1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
JAN 10 1900

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՏԵՏԻ 13

1888

ՀԱՏՈՐ Է.

ԶԱՐԷՅՆ Ի ՔՈՒՆ

Չուլիսի վառ արեւուն տակ լուսաճաճանջ,
 Միջօրեին, համայն բնութիւն հանգչի ի բուն.
 Մեղմիկ օրրին ոստր ու տերեւ ծառոց կանանջ,
 Որոնց մեջէն հեծեժագին ողբայ կըկուն
 Յուլիսի վառ արեւուն տակ լուսաճաճանջ :

Մինչեւ հեռուն կը տարածուի դաշտն ընդարձակ
 Ուր բարձրանան այեժածան հասկը ցորենի.
 Աստ անդ պարարտ խոտեր կապուած տրցակ տրցակ.
 Շուրջն՝ եղեգներ, տեղ տեղ՝ մացառ ու մօրենի,
 Մինչեւ հեռուն կը տարածուի դաշտն ընդարձակ :

Դաշտին մի եզրն, ըստուերաշատ մի ծառի քով,
 Ահա Զարեն, հնգամենի տղեկն անուշիկ,
 Տունէն փախեր եւ հոն եկեր, անձայն ոտքով,
 Յորեններուն մէջ կը քընէ մըշիկ մըշիկ,
 Դաշտին մի եզրն, ըստուերաշատ մի ծառի քով :

Նա որ տան մէջ յարուցանէ միշտ փոքորիկ,
 Ճըջէ, գոջէ, խնդայ եւ կամ լայ վազն ի վազ,
 Բընութեան ծոցն ահա ննջէ, լուռ, անդորրիկ,
 Եւ ո՛ր գիտէ ինչ քաղցր ու վեհ տեսնէ երազ
 Նա՛ որ տան մէջ յարուցանէ միշտ փոքորիկ :

Խարտեաշ հասկերն ըզմայլանօք վըրան հակին,
 Դիտեն մանկան դէմքն այն պայծառ ու գեղափառ,
 Գոգցես գիտնալ կուգեն անունն այն Լակին
 Որ իրենց գիրկն հանգչի անշարժ եւ անբարբառ :
 Խարտեաշ հասկերն ըզմայլանօք վըրան հակին :

Յուլիսի վառ արեւուն տակ լուսաճաճանց .
Մայրն՝ որ բնտուէր իւր անառակ որդին քագուն ,
Տալով ամեն կողմ անդադար ձայն եւ ականջ
Գայ եւ դաշտին մէջ կը գտնէ Ջարէհն ի քուն
Յուլիսի վառ արեւուն տակ լուսաճաճանց :

ԱՂԵՔՍԱՆԳՐ Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ Ի ՔԷՎԼԱՍՈՒ

1.

Մայրն պատուհանին առջեւ էր . որդին անկողնոյն վրայ տարածեալ էր :
« Զ'պիտի ելնե՞ս , Վիլհէլմ , ուխտաւորներն տեսնելու համար — : Հիւանդ եմ , մայր , ոչինչ կարենալ լսելու և տեսնելու աստիճան : Կը մտածեմ՝ Քոէշընի վրայ որ մեռած է , և այս սիրտս կը յուզէ :

— Ելի՛ր : Պիտի երթանք ի Քէվլաառ : Ա՛ւ գիրքդ և համրիչդ , Աստուծոյ մայրը առողջութիւն պիտի շնորհէ քո հիւանդ սրտին :

Եկեղեցւոյն դռակներն կը ծածանին օդոյն մէջ , սաղմոսերգութիւններն կը լսուին : Հոգնոսի վրայ , Քօլօնեի մէջ եմք : Ուխտաւորները ճամբայ կ'ելնեն :

Մայրն կը միանայ բազմութեան : Իւր հետ կը տանի զաւակն . երկոքին ի միասին խմրին հետ կ'երգեն . « Փա՛ռք ո՛ր Մարիամ : »

2.

Ի Քէվլաառ , Աստուածամայրն կը կրէ նոյն օր իւր գեղեցկագոյն չրջադգեստն : Շատ գործ ունի , նոյն օր , որովհետեւ բազմութիւն հիւանդներ կուգան :

Հիւանդներն կը բերեն նմա նուէրներ , կնքամովէ շինուած մասուկներ , շատ մը ոտքեր և ձեռներ :

Եւ այն՝ որ կնքամովէ ձեռք մը կը բերէ՝ իւր ձեռաց վրայ ունեցած ցաւէն ապաքինած է . և ոտք մը բերողն իւր ոտից ցաւը անցուցած է : Բազումք ի Քէվլաառ գնացած են ցուպերու միջոցաւ որք այժմ պարանին վրայ կը պա՛րեն . բազումք այժմ ջութակ կ'ածեն , մինչ հոն այցելած ժամանակնին առողջ մատ մ'իսկ չունէին :

Մայրը մոմ մ'առաւ և անկից սիրտ մը շինեց . « Տա՛ր զայս Աստուածամօր , ըսաւ , և այնու ցաւդ պիտի բուժուի : »

Որդին հառաչանօք առաւ կնքամովէ սիրտն . հեծեծանօք սրբանուէր պատկերին առաջ դնաց : Արտասուք կը հոսին իւր աչերէն , խօսքեր կ'լսնան իւր սրբտէն : « Ո՛րդու , օրհնեալ կոյս , թագուհիդ երկնից , ունկնդիր լի՛ր ազօթից իմաց : »

« Մօրս հետ մեծ քաղաքին , Քօլօնեի մէջ կը բնակէի , այն քաղաքն որ հարիւրաւոր եկեղեցիներ ու մատուռներ ունի :

« Մեր քով կը բնակէր Կրէշըն որ այժմ մեռած է , և . . . ո՛ր Մարիամ , կը բերեմ քեզ կնքամովէ սիրտ մը , բուժէ

սրտիս վերքը : Բժշկէ՛ հիւանդ սիրտս ,
և երեկոյ ու առաւօտ , ջերմեռանդու-
թեամբ պիտի աղօթեմ երդեմ . « Փա՛ռք
քեզ , ո՛ր Մարիամ : »

3.

Հիւանդ որդին ու մայրը կը բնակէին
փոքր սենեկին մէջ . և արդ Աստուածա-
մայրն մտաւ անդ մեղմօրէն :

Կը ծռի հիւանդին կողմը և իւր ձեռ-
քն կը դնէ մանուկին սրտին վրայ և
բարութեամբ կը ժպտի , ապա աներե-
ւոյթ կը լինի :

Մայրն կը տեսնէ զամէն ինչ երազին
մէջ և շատ ուրիշ բաներ ևս կը նշմարէ :
Կը զարթնու , շուներն սաստիկ կը հա-
ջէին :

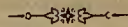
Կը տեսնէ տարածեալ իւր զաւակն որ
մեռած էր : Եւ մանկան տժգոյն այտե-
րուն վրայ առաւօտեան թեթեւ կարմը-
րութիւնն կը փայլէր :

Մայրն ձեռներն իրար կը միացնէ իբր
թէ՛ ըրածին վրայ անտեղեակ եղած լի-
նէր , և կ'երգէ հանդարտ կերպիւ .

« Փա՛ռք քեզ , ո՛ր Մարիամ : »

ՀԱՏՐԻ ՀԱՅՏ

Մ. Գ. ՄՕՋԵԱՆ

ԱՌԻԻԾԻ ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Կ'ըսուի թէ առիւծի որսորդութիւնն
շատ զուարճալի է , բայց մեծ զգուշու-
թիւնն չպէտք է առիւծին որս չըլլալու
համար :

Ափրիկէի մէջ , Բարեյուսոյ Գլխոյ կող-
մերը մօտերս անգղիացի որսորդներ
փորձով սորվեցան թէ առիւծ որսալու
համար որչափ մեծ զգուշութիւն եւ
արթնութիւն պէտք է :

Այս որսորդները ութ հոգի էին , և
իւրաքանչիւրն մէկ մէկ ընտիր հրացան

առնելով՝ ուրախութեամբ գացին դէպ
անտառներն , ուր կը յուսային առիւծ
գտնել : Որսորդք թաւուտ անտառի մը
մօտեցան , և հոն առիւծ գտնել հաւա-
նական կարծելով , որոշեցին իրենց մէ-
ջէն երկու հոգի անտառին խորերը զըր-
կել , իսկ մնացեալ վեցն անտառէն դուրս
կ'սպասէին :

Երբ երկու որսորդները անտառը կը
մտնէին , Մր. Սթրոնկ անուն հմուտ
որսորդը խրատ տուաւ անոնց չորս կողմն
լաւ դիտել , և զգուշութեամբ վարուիլ :
Երկու որսորդք շուտով անհետացան ան-
տառին մէջ :

Անտառէն դուրս գտնուող ընկերները
բաւական ժամանակ սպասելէն յետոյ ,
երբ ձայն չլսեցին անտառէն , սկսան
վարանիլ , նամանաւանդ անոնցմէ ո-
մանց սիրտը քան զսովորականն աւելի
արագ բաղխել սկսաւ : Այս միջոցին ան-
տառին մէջ հրացան մը պարսլուեցաւ ,
յետոյ ուրիշ մը . քիչ մը յետոյ մացառնե-
րուն մէջ ձայն մը լսուեցաւ , որպէս թէ
անտառէն մէկը դուրս կուգար , և իս-
կոյն անտառը մտնող որսորդներէն մին
երեւցաւ բզքտած զդէստներով և մեծ
առիւծէ մը հալածեալ : Առիւծի կողէն
վազած արիւնէն յատնի էր թէ առիւծն
վիրաւորուած է : Դադանն չէր կարծեր
որ դուրսը վեց զինեալ մարդոց պիտի
հանդիպէր , ուստի երբ որսորդները տե-
սաւ , կանգ առաւ , և սկսաւ անոնց
նայիլ՝ իբր թէ որոշելու համար թէ նախ
որո՞ւ վրայ յարձակելու է :

Անտառէն դուրս սպասող որսորդք
անմիջապէս արձակեցին իրենց հրացան-
ներն առիւծին վրայ :

Հմուտ որսորդն , Մր. Սթրոնկ միայն
լեցուն պահեց իւր հրացանը : Դիտմամբ
այդպէս ըրաւ , և թէ անոր այնպէս ը-
նէն ո՛րչափ օգտակար եղաւ իրենց ,

չուտով տեսնուեցաւ : Միւս հինգ որսորդք հապճեալով չկրցան ի մահ վիրաւորել առիւծը, որ քանի մը տեղէն թեթեւ կերպով վիրաւորուած ըլլալով կատղեցաւ և ահագին մահչամամբ նետուեցաւ որսորդներուն վրայ : Մը Սթլոնկ զայս տեսնելով՝ առանց յապաղելու արձակեց իւր հրացանն առիւծին վրայ, որ միմեռալով գետին ինկաւ մեռեալ, Որսորդք իսկոյն անտառը մտան իրենց միւս ընկերը փնտնելու, և գտան զայն շնչաւառ գետին փռուած և մէկ բազուկը խորտակուած առիւծին ահագին ճիրաններէն :

Որսորդներն առիւծին մորթը հանեցին և իրենց վիրաւոր ընկերն ալ առնելով՝ դարձան իրենց վրանները, ուրախ լինելով որ աւելի մեծ վտանգի մը չպատահեցան :

Թարգմ.

Մ. Գ. ՄՕՋԱՆ

ԱՄԷՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ՈՍԿԻ ԶԷ

Սէնի ձախ եզերքը, Սէն-Բէռ փողոցին և Բօն - Ռուայեալի մէջ աեղ, Վօլթէնի գետափին հին տուններէն մէկուն առաջին յարկը կար բարձր պատուհաններու շարք մը, որոնցմէ կելլուէր լայն պատշգամ մը, ուր 30 հոգի հանգիստ կրնային շարուիլ : Այս պատուհաններու լուսաւորած ճոխ բնակարանին մէջ կը բնակէին Պ. և տիկին Տըլաքուա, իրենց որդին Օքթավ (ութ աարու տղայ մը), մէկ մ'ալ դանիական գեղեցիկ շուն մը, փոքր տեսակէ, զոր մկրտեր էին Ռօմէօ բանաստեղծական անուամբ :

Օքթավ ու Ռօմէօ իրարմէ չ'էին զատուեր և շիտակը հիանալի միութիւն մը կը ձեւացնէին :

Եթէ բնութիւնը դիտմամբ զանոնք իրարու համար ստեղծած ըլլար, ասիկց աւելի լաւ չ'էր կրնար ձեւակերպել :

Օքթավ, փոքրիկ աղջկան մը պէս, ճերմակ ու վարդագոյն էր. աչերը մութ կապոյտ էին, մազերը՝ մոխրագոյն, յոնքերն ու թարթիչները՝ թուխ, և ասոնց ամենէն շատ, կատարեալ շնորհ մը ու բարձրութիւն :

Ռօմէօ ալ ունէր իւր տեսակին յատկանիշն եղող բոլոր յատկութիւններն. կուրծքը լայն էին, կողերը՝ նեղ, դուլը՝ նուրբ ու վայելուչ և ցուկն՝ փոքր ու սիրուն : Ակռաներն անանկ սպիտակ և լինտերն անանկ կարմիր էին որ, նորա խածած հացի կտորն կ'ուզէր խածնել մարդ : Սրունքներն ալ անանկ ջղուտ և նուրբ էին որ, արշաւանքի մէջ չկար կենդանի մը որ անոր կարենար հասնիլ :

Դիտեցէք նաև որ իւր սպիտակ՝ սեւ գիծերով ստեւներն մետաքսի նման կը փայլէին, և վիզն ունէր ոսկիէ հիանալի մանեակ մը, որու սաիկ նարնջագոյն թաւիշը մանեակէն քիչ մ'աւելի լայն ըլլալով՝ սպիտակ ստեւներուն վրայ շատ գեղեցիկ կերեւնար :

Երբ օգը գեղեցիկ ըլլար, տղան ու շունը միասին կը խաղային պատշգամին վերայ, ի մեծ հիացումն գետափին վրայ շրջողներուն, որք շատ հեղ կը գոչէին :

« Ի՞նչ աղուոր տղայ և ի՞նչ աղուոր շուն : »

Այս գովեստներն, որոց անդգայ էր Ռօմէօ, ամենամեծ հաճոյք մը կը ուտաձառէին Օքթավի, որ ս'ըբան սիրուն, նոյնքան և փառասէր էր, ասոր համար ամենափոքր պտոյտի մը դացած ատեն՝ հետ կը տանէր Ռօմէօն՝ վարդագոյն մետաքսեայ լայն երկզի մ'անցուցած, և ամենեւին չէր թողուր որ հետը գտնուած ծառայն բռնէ այն երկզը :

Իւր շունն իւր փառքն ու հպարտութիւնն էր, այնպէս մը որ, կարծես թէ նորա գեղեցկութեան պատճառը ինքեղած ըլլար:

Իրաւ է որ Ռոմէօի համար բաւ էր կաղանալ կամ մէկ աչքը կորսնցնել, անոր հետ մէկտեղ կորսնցնելու համար նաեւ իւր տիրոջը սէրը. վասն զի Օքթավ միայն գեղեցիկ, ճոխ ու փայլուն բաները կը սիրէր, այսինքն ինչ որ կրնար իւր աչացն արտրոթելի ըլլալ կամ սնափառութիւնը փայփայել:

Օր մը հայրը Պլյեիի գետտալին վրայ կը պտտէր, երբ ահագին շուն մը անոր ետեւէն սկսաւ երթալ. ի սկզբան այս կենդանին չի նշմարեց. բայց անասունը որ կուգէր տեսնուիլ, սկսաւ այնքան մօտէն քալել որ, նորա ուշն գրաւեց:

Պ. Տըլաքրուա ակամայ դէպի մէկ կողմ ցատկեց. վասն զի այս կենդանւոյն տեսքը ահռելի էր մէկէն ի մէկ: Երեւակայեցէք լեռնային խոշոր շուն մը, սեւ,

երկայն ու իրարու խառնուած մազերով, կոկորդը բաց և որու գլուխն ու մարմինը 12 ի չափ վերքեր ունենալով՝ կ'արունէին:

Պ. Տըլաքրուայի երկրորդ շարժումն եղաւ գաւազանը վերցնել, որպէս զի զայն հեռացնէ: Բայց շունն անանկ պաշտական կերպով մը երեսը նայեցաւ որ, կարծես մարդ մ'էր:

Պ. Տըլաքրուա գաւազանը վար առաւ:

Այն ատեն շունը սողալով մատեցաւ՝ առանց աչքերն անոր երեսէն զատելու, և եկաւ անոր ձեռքը լիղեց:

Պ. Տըլաքրուա ալ զայն շոյեց՝ ըսելով.

«Օ՛ն, կը տեսնեմ որ բարի շուն մ'ես: Բայց ո՞վ քեզ այդ վիճակը ձգեց:»

Կենդանին որ չէր կրնար գլխուն եկածները պատմել, իւր գգուանքներն կրկնապատկելով շատացաւ. կարծես կուգէր անոր պաշտպանութեանը տակ մըտնել:

«Հասկցայ միտքդ, միայն կը մտածեմ թէ՛ հարկաւ տէր մ'ունիս:»

Շունը, կարծես այս առարկութիւնն հասկնալով, ողբալի պզտիկ ճիչ մ'արձըկեց և առաւել եւս մօտեցաւ Պ. Տըլաքրուայի:

«Լա՛ւ, ըսաւ այս վերջինն, օրինաւոր տէրդ երբ որ գալու ըլլայ՝ քեզ իրեն կրնանք տալ,» և շունը Սէնի եզերքը տարաւ՝ լուալու համար:

Նորա վերքերը ծանր չէին. կերեւնայ որ տղոց ոմանց վախ պատճառելով, քարեր նետած էին իրեն՝ զինքը վախտելու համար:

Վերջապէս Պ. Տըլաքրուա թաշկինակովն նորա վերքերը խնամօք սրբելէ ետեւ, հետն առաւ տուն տարաւ:

Քանի մը վայրկեան վերջը տուն կը մտնէր սոսկալի կենդանին հետ, զոր ճամբան մկրտեր էր Արամազդ անուամբ:

Այս անունը լաւ կը յարմարէր կենդանուոյն լայն անդամներուն, և զարմանալին սա է որ, առաջին անգամէն հասկցաւ ու պատասխանեց. հաւանական էր որ արդէն անունն այս եղած ըլլար:

Արամազդի գալուստն բաւական յուզում պատճառեց Օքթավի և փայլուն Ռոմէօի: Նորա ներկայութիւնն երկուքին ալ զարմանք, վախ և ցտուղի կը պատճառէր:

«Ո՛հ, հայրի՛կ, ի՛նչ սոսկալի կենդանի, ըսաւ վերջապէս Օքթավ:

— Ընդհակառակն շատ գեղեցիկ կենդանի մ'է, պատասխանեց Պ. Տըլաքըրուս:

— Ա՛ս, գոչեց Օքթավ՝ արհամարհանօք աչքերն անդին դարձնելով:

— Նայէ՛ ինչպէս ոյժով է և խելացի դէմք մ'ունի: Առիւծի կը նմանի:

— Իւր խոշոր գլուխը, խառնի խուռն սեւ եւ երկայն մազերը ու մեծ թաթերն սոսկալի կերեւին ինձ, պատասխանեց Օքթավ և համբուրեց Ռոմէօն, որ ետին կծկտեր էր:

— Կարելի է որ մը առիթ ունենաս զինքը գնահատելու և համոզուելու որ քու Ռոմէօ բարեկամիդ արժէքն ունի:

— Այս տգեղ շունը կրնայ Ռոմէօի արժէքն ունենալ:

— Նւ շատ աւելի, սիրելիս Օքթավ:

— Ռոմէօ գեղեցիկ է, և իւր ստեղծերն այնքան փայլուն են որ, անկարելի է տեսնել՝ առանց հիանալու:

— Ամեն փայլուն ոսկի ջ'է: Ասի այնպիսի ճշմարտութիւն մ'է, որու պէտք է համոզուիս, վասն զի շատ հակամէտ ես աչացդ համեմատ դատելու: Չես գիտեր որ չի բաւեր գեղեցիկ ըլլալ, պէտք է նաեւ բարի և բանի մը օգտակար ըլլալ:

— Բայց, հայրիկ, Ռոմէօ շատ բարի է:

— Օգտակար կը գտնե՞ս զինքը:

— Շրջագայութեանցս ու զբօսանացս ատեն՝ շատ օգտակար կըլլայ ինձ:

— Ա՞յսչափ միայն:

— Ասկից զատ՝ զիս կը սիրէ:

— Երբոր չաքար տաս իրեն, և ստոյգ եմ որ նոյն սէրն պիտի դգայ նաեւ որ և իցէ մէկուն համար, երբ չաքար տայ իրեն:

— Ես աղաչով եմ թէ զիս ամենէն աւելի կը սիրէ:

— Խելացի կենդանիներ են միայն որ կրնան իրենց տէրերն ճշմարտիւ սիրել, և քու խեղճ Ռոմէօդ խեցգետինէ մ'աւելի խելք չ'ունի:

— Ինչ կուզես ըսէ, հայրիկ, Ռոմէօ շատ աղւոր կուտայ թաթը՝ երբ ուղես:

— Ադոր վրայ աւելցուր նաեւ ինքնիրեն ուտել, խմել և հաջնէ, և այն ատեն իւր յատկութեանց ամէնն ալ թըռած կ'ըլլաս:

— Է՛, վերջապէս շուն է:

— Արամազդ ալ շուն է, և քիչ ատենէն պիտի տեսնես որ անոր և Ռոմէօյի մէջ ի՛նչ տարբերութիւն կայ:

— Աս հո՞ս պիտի կենայ, ըսաւ Օքթավ տեսակ մ'երկրկղիւ:

Շարունակելի

ԵՐԿՈՒ ՄՈՂՈՐԵԱԼՔ

Երեկոյ էր և դեռ արեգակը արեւմտեան հորիզոնին մօտեցած չէր, երկնքին վրայ բաւական մեծ ամպեր խտանալով ծածկեր էին երկնքին երեսը. ամպն տեղ տեղ խաւար էր և բոլոր տուներուն մէջ խոր լուսթիւն տիրեր էր: Թռչուններն և գիշակեր գաղաններն, այս սոսկալի խաւարի մէջ ահաւելի ձայներ արձակելով՝ իրենց որջը կամ լոյնը կը փախչէին:

Երկու որսորդ իրենց ճանապարհը կորսնցունելով՝ կը թափառէին, և որչափ հեռանային այնքան անտառն իրենց առջեւ կը խտանար:

Յանկարծ ամպերէն սողալով՝ փայլակ մ'իջաւ և ահա այն ժամանակն էր որ երկու բարեկամը կարողացան զիրար տեսնել:

Այս երկու որսորդներէն մին որու խօսուածքը աւելի հրամայական չեշտ մը ունէր ըսաւ. «անիծեալ ըլլաւ փոթորիկ, որ մեզի այս գիշեր պատճառ եղար այս անտառին մէջ թափառեցնել» Զաղիւթէ այս խօսքն աւարտեց, որոտում մը յաջորդեց փայլակին, որ անտառին մէջ գտնուող ծառերուն արմատները տնդամ սարսեց, այս որոտման յաջորդեցին անձրեւի խոշոր կաթիլները: Քիչ մը ժամանակ անցնելէն յետոյ՝ անձրեւի խոշոր կաթիլները՝ սկսան տեղատարափի փոխուիլ և այս երկու որսորդները մեծ ըզգուշութեամբ սկսան վառօդամանն ու հրացանը իրենց զգեստներովը ծածկել, որպէս զի չթրջի: Քիչ մը յառաջանալով տեսան կաղնիի ծառ մը՝ որ խիտ տերևներով ծածկուած էր: Վերջապէս հասնելով ծառին տակը նստան. ընկերներէն մին, ծառերուն մէջէն լոյս մը նշմարեց և ըսաւ իւր ընկերով, բարեկամ, տե՛ս,

հեռուէն այս լոյսն, որ մեր աստատանարանն պիտի լինի պահ մը յետոյ: Ուրեմն փութանք պատրաստութիւն տեսնել հոն երթալու համար: Քիչ մը ետքը հասան դէպ ի լոյս ելած տեղն և տեսան որ փոքր սենեակ մը կը լուսաւորէր: Այս տնակը անտառէն գետակով մը կը բաժնուէր և անտառապահին բնակարանն էր: Գետակին վրայ իւր կամուրջ ձգուած գերաններն ջուրին յորձանքէն խախտած էին և գրեթէ խորտակուած, մեր քաջասիրտ բարեկամներն գետը նետուելով անցան անվահեր գիմացի եղերքն և դուռը զարնելով՝ ներս մտան: Քաջառողջ և հսկայ մարդ մը, այն երկու մարդերէն հիւրընկալեց, և սենեակ մի տարաւ ուր պատրաստ վառարան մը կը գտնուէր: Շուտ մը երկու որսորդները վառարանին տուէւ դային, որ իրենց զգեստները չորցնեն: Քանի մը ժամուան հանգիստէ յետոյ, իրենց անգին շնորհակալութիւններն յայտնելով առ տանուտէրն, ճամբայ ելան դէպ ի իրենց բնակավայրն:

Թարգմ.

ՅՈՒՀԱՆՆԷՍ Խ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ

ՄՄԱԼՍԻ ՓԱՐՈՍՆ

Սմալսի ժայռերուն վրայ կառուցեալ հնչակաւոր փարոսին շինութիւնը հետաքրքրական պատմութիւն մ'ունի: Ֆիլիբ (այսպէս կը կոչուէր այդ բարերարը) լուսաւորելով նշանաւոր ժայռերուն վտանգալից եղերքները, կը փափաքէր «ծառայութիւն մը մատուցանել մարդկութեան»: աղնիւ և վեհ խորհուրդ մը որ աշխարհի վրայ իւր վարձքը գտաւ: Վաթսուս տարի վերջ, մարդա-

սէրին ժառանգորդներն կառավարութենէն ստացան 4,250,000 ֆրանք :

Յիւլիւրի ձեռնարկութիւնը հսկայական էր : Այն ժայռն որոյ վրայ մտադիր էր կառուցանել փարոսը , ջրոյ մակերեսէն

նեղութիւն կրեց հանդիպելու համար օդն ու ձեռքի մը : Գտաւ , բայց ոչ թէ յանձին արուեստաւորի մը , այլ Վուայթսիտ անուն երկտասարդի մը որ Լիվրուլի մէջ ըմբիշ մ'էր և մեքենական նշանաւոր

12 ոտք բարձր էր և փոթորկայոյզ աւուրց մէջ , ալեաց մէջ ընկղմեալ . եւ այն ժամանակ երկրաշտիններն այնքան բազմաթիւ չէին որքան այսօր : Գիտուն մարդիկ հազուադէպ էին . Յիւլիւր շատ

տաղանդով մ'օժտեալ էր :

1772ի ամռան մէջ , Վուայթսիտ ծանօթութիւն հաստատեց առաջին անգամ լինելով այդ ժայռին հետ ուր ընդ միշտ պիտի արձանադրէր անջինջ տառերով իր

անունը, անմահ ծովու ալեաց՝ մէջ, Նաւարկեց դէպ ի Սմալսի ժայռերն, Գօռնուէլի ածխադործաց հետ և այն բազմադիմի խոշընդոտներն ոյց հանդիպեցաւ, քիչ մնաց որ վհատեցնէին զինքը։ Ինքը և իւր ընկերք սկսած էին իրենց աշխատութիւններն՝ երբ յանկարծ օդն այլալեցացաւ։ Հողմն սկսաւ փչել սաստկաշունչ, և երիտասարդն ու հանքագործք սկսան վհատիլ, որովհետեւ կատաղի ալիքներն տարած էին նուակը։ Գործաւորք երկու օր և երկու գիշեր ժայռին վրայ մնացին առանց օգնութեան։ Վուսայթսիտ չը վհատեցաւ սակայն, և ամբողջացուց իւր շինութիւնը բայց ո՛չ առանց կրելու նորանոր նեղութիւններ։

Օր մը, եզերաց բնակիչներն գտան աւազուց մէջէն, ինչ որ անդրկացիք կը կոչեն « անդնդոց աւետիս »։ տոմս մը խնամօք կ'ընեալ շիշի մէջ դրուած։ Տակառին վրայ ուր հաստատուած էր շիշն, հետեւեալ բառերն նշանակուած էին։

« Բացէ՛ք զայս, և նամակ մը՝ պիտի գտնէք։ »

Այդ նամակը սապէս դրուած էր։

« Սմալս, 1 փետ. 1777

« Պարո՛ն .

« Վտանգաւոր վիճակի մը մէջ գտնուելով, կը յուսանք թէ՛ Նախախնամութիւնն ձեր ձեռքը պիտի հասցնէ այս նամակն և անմիջապէս մեզ օգնութեան պիտի դադ։ Գարնան եղանակէն առաջ այցելեցէ՛ք մեզ, ապա թէ ոչ կը կորընչինք։ Մեր ջրոյ և փայտի պաշարը գործէ սպառած է, և մեր տունը տխուր վիճակի մէջ կը գտնուի։ Կը յուսանք թէ՛ կարելի եղածին չափ շուտ կուգաք առ մեզ։ Հարկ չկայ աւելի խօսիլ։ Կըր-

նաք զգալ ինքնին մեր կործանման երկիւղը։

Մնամ խոնարհ ծառայ

« Հ. ՎՈՒԱՅԹՍԻՏ »

Այս ստորագրութեան ներքեւ հետեւեալ տողերը դրուած էին։

« Յունվարի 23ին փոթորիկի մը պատահեցանք։ Այդ վայրկենէն ի վեր չը կրցանք փարոսը վառել, առ ի չդոյէ իւղի և ճրագի։ Կը վախճանք զի մի գուցէ զմեզ մոռցած ըլլան։

« Ժ. ԱՏԱՄՍ Ժ. ԲՈՒԱՅՍ

« Յ. Դ. Լիայոյս ենք որ այս դրութիւնը ընդունող անձը բաւական բարեսիրտ պիտի լինի նամակն իսկոյն յանձնելու Թովմաս Վուիլամի, ի Սէն-Տալլիտ Կալէսի երկրին մէջ։ »

Սմալսի փարոսին պատմութիւնը առաւել չարագուշակ դէպքերով լի է։ Կը պատմեն թէ՛ նոյն դարուն սկիզբը այնքան սաստիկ ձմեռ մ'եղաւ որ չորս ամիս անընդհատ, փարոսին երկու պահարաններն մնացին մարդկային օգնութենէ զրկեալ։ Ի գուր նաեւ կուղարկէին դէպ ի ժայռն։ միշտ փոթորկայոյզ ծովն կարգիլէր նոցա մերձենալ եզերաց։ Մին ի նոցանէ օր մը վերադարձաւ տարօրինակ լրով մը։ Նաւատտին նշմարած էր մարդ մը յոտնկայս և անշարժ արտաքին սրահին մէկ անկեան մէջ։ Իր քով կը ծածանէր աղէտից նշան մը։ Արդեօք կենդանի՞ էր, եթէ ո՛չ մեռեալ։ Ո՛չ ոք կրնար ըսել։ Ամէն երեկոյ, ակնարկներն կը յառէին անձկանօք փարոսին կողմը տեսնելու համար թէ՛ լոյս պիտի երեւէր, և ամէն երեկոյ կանոնաւորապէս կերեւէր, ապացոյց թէ՛ մէկը կար Սմալսի ասպառաժներուն վրայ։ Բայց երկու պահապաններն կենդանի էի՞ն։ Եւ եթէ

մէկը մնացած էր , արդեօք ո՞րը կապրէր դեռ . . . և այս պարզուեցաւ մի քիչ վերջ :

Երեկոյ մը , Միլֆօրտէն ձկնորս մը , որ կ'աղխատէր մերձեւալ Սմալսի , բերաւ ի Տօլվուէյ երկու պահապաններն , բայց մին դիակ մ'էր : Ապրողն չինած էր դադաղ մը իւր մեռեալ ընկերին համար , յետոյ , այդ դադաղը արտաքին սրահին վրայ բարձրացնելէն վերջ , իբր նշան դործածած էր : Ինք այնքան փոխուած և նիհարցած էր որ հաղիւ կրցան իր բարեկամը և ազգականք ճանաչել զինք : Ապահովցուց թէ՛ իր ընկերը հիւսնդու-թեւէ մեռած էր : Հաւատացին , բայց այդ վայրկենէն հետէ , միշտ փոխանակ երկու պահապանի , երեք պահապան դրուեցաւ , իմաստուն կանխապատրաստութիւն որ ի գործ դրուեցաւ Անգլիոյ այն ամէն փարոսներուն մէջ որք նմանօրինակ յատկութիւններ ունէին :

Թարգ .

Մ. Գ. ՄՁՁԵԱՆ

ՀԱՄԱՌՈՑ ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ե Ր Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Մ Ի

ԵՒ

ՄՐԲԱՋԱՆ ՏԵՂԵԱՑ

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե .

Սուրբ Յարութեան տաճարն

(Շարունակութիւն տես քիւ 11)

Ուժաթափման տեղւոյն քովը՝ մեր վերնատունը ելնելու աստիճանաց ոտքը եղած երկաթեայ վանդակաձեւ երկրիեղկեայ դուռն , որ դէպ ի հիւսիս կը նայի , Հայոց սուրբ Յարութեան տաճարի տես-

չի սենեակին դուռն է : Սոյն սենեակը մէջտեղէն տախտակորմով երկու մասի բաժնուած է , արտաքին մասը սուրճ եփելու և այլ ծառայութեանց յատկացած է . իսկ ներքին մասը Տեսչին : Այս սենեակին վրայ ուրիշ սենեակ մ'էս կայ , որուն դուռը վերնատան աստիճանաց միջավայրն է , ունի երեք պատուհան դէպ ի Ս . Գերեզմանը , և պատուհանաց առջեւ երկաթեայ վանդակաւ պատշգամ մի : Վերի սենեակին և պատշգամներուն վրայ , ուխտաւորք կը նստին և միաբանք կը պառկին :

Հայոց վերնատունը

Մեր տեսչի սենեակի քովի 38 աստիճաններով՝ վերնատունը կ'եղնուի , որ Ս . Յարութեան մէջ առանձին եկեղեցի է մեր ազգին սեփական , ուր կը կատարուի գիշերային և տուրնջեան ժամերգութիւնք և պէտք ու հարկ եղած ժամանակ ալ սուրբ Պատարագ կը մատուցուի : Ունի պատարագամատոյց կրկին սեղաններ : Աւագ սեղանը , յանուն Խաչելութեան , երկրորդը՝ յանուն Երաշխաւոր Ս . Աստուածածնայ է :

Այս տեղւոյ « Երկրորդ Գողգոթայ » կը կոչուի , ըստ որում յիշատակարանք կը պատմեն որ Եգիպտացի երջանկայիշատակ Մարտիրոս պատրիարքը , Վրաց հետ չկարենալով գլուխ ելնել , որոնք 1422 թուականին քանի մ'անգամ Հայոց ձեռքէն յափշտակեցին զՍ . Գողգոթայն , վերջապէս վերջին և չորրորդ անգամ իջնալով յԵգիպտոս , այս տեղը խնդրեց Սուլթանէն և փոխարէնն վճարելով ստացաւ , և վերադառնալուն յատուկ եկեղեցի շինեց 1439ին և անուանեց Երկրորդ Գողգոթայ , ճիշդ Գողգոթայի դիմաց ըլլալուն համար :

Այս տեղն յառաջագոյն թագաւորաց

հանդատարան էր կ'ըսուէր, որ հոս կը բնակէին թագաւորը և թագաւորազունք երբ ուխտի կուգային յերուսաղէմ :

Ի հնում սոյն վերնատունն այսչափ ընդարձակութիւն չ'ունէր, բայց 1631ին Պարոնտէր Գրիգոր Պատրիարքն Լատիններէն երեք կամար առնելով դէս ի երկայնութիւնն ընդարձակած է, փոխարէն տալով, Լատինաց եկեղեցւոյ առջեւը եղած Պարտիզին վրայի կանթեղներէն մին, և Լատինաց երգեհոնի կից եղած խուցը. որոց համար իւր տեղն ալ պիտի նշանակենք : Լատինք յիշատակ այս փոխարինութեան Զատիկ օրն, ինչպէս իրենց՝ նոյնպէս մեր վերնատան ամբողջ կամարներուն մէջ, զոյգ աշտանակներով մոմեր կը վառեն, օր մ'առաջ Հայոց տեսչին հրամանն առնելով :

Այժմ վերնատունը ունի վեց կամար Ս. Գերեզմանի վրայ, որոց իւրաքանչիւրին մէջ կանթեղներու շարաններ, և այս շարաններէն կախուած երեքական կանթեղներ կան միածեւ, որք կը վառին ազգային և եկեղեցական ամէն հանդէսներուն և օտարաց հանդիսին ի պատիւ սահմանեալ օրեր :

Կանթեղաց շարաններէն զատ արեւելեան առաջին կամարին մէջ կախուած են զանկերը, իսկ չորրորդ կամարին մէջ երկաթեայ և տախտակեայ կոջնակները :

Վերնատան հարաւային արեւելեան կողմն մի փոքր վերնատուն կայ 8 աստիճաններով, ուր կը ննջեն Ս. Յարութեան մէջ ծառայող Հայոց միաբանք, և արեւմտեան հարաւային պատին վրայ բարձրկէկ երկու պատուհան կայ փոքր, որք Յունաց վանքի եկեղեցիէն բացուած են անիրաւութեամբ :

Աւագ սեղանին կամ Խաչելութեան սեղանի խաչկալին վրայ եղած յիշատակարաններն են հետեւեալք :

Խաչկալին վրայ. — Վանցի Թէոդորոս սրբազան Պատրիարքն վերստին տիրեց զՀայոց բաժին Ս. տեղեաց և զխաչկալս ետ շինել և գեղազարդել :

Պատկերին վրայ. — Գրիգորոս Աստուած յիշեալ Թէոդորոս Պատրիարքն և զհամայն ազգս Հայոց և զյիշատակ երախտաւորս և զմիաբանութիւնս մեր որք բանիւ և արդեամբ աշխատեցան ի վերստին ստացումն Ս. Տեղեաց քոյ. ի թվին Հայոց մԻԿԻ (1813) :

Սոյն սեղանին աջակողմը սենեակ մը կայ, որ ունի երեք պատուհան, որոց երկուքը սեղանին վրայ կը նային, իսկ երկրորդը Ս. Գերեզմանին վրայ կը նայի. խորանին ետեւի կողմը դէս ի արեւելք բացուած երեք մեծ պատուհաններ կան, որք կը նային Պատանատեղւոյն վրայ և Ս. Գորգովժային մէջ : Սյս պատուհաններուն դրսի կողմը պատերդն վրայ երեք պատկերներ ունինք և երեք կանթեղ, որոց մին մշտավառ :

Երաշխաւորաց Ս. Աստուածածնի սեղանը վերնատան դէս ի արեւելեան հարաւակողմը կիյնայ, որ գրեթէ առանձին բաժին մ'է, ունի չորս պատուհան, երեքը՝ աջ կողմը, և կը նային Պատանատեղւոյն վրայ. միւսն մեծ և բարձրկէկ, կը նայի Ս. Յարութեան տաճարի արտաքին գաւթին վրայ :

Յիշեալ սեղանին ետեւը դուռ մը կայ ուրկէ կը մտնուի մոմատունը, որ ունի մէկ պատուհան Պատանատեղւոյն վրայ բացուած : Այս տեղէն Գաստիճաններով վեր սեղանատունը կ'ենուի, որ ունի մի փոքր պատուհան, դարձեալ Պատանատեղւոյն վրայ, և մէկ մեծ պատուհան երկաթեայ վանդակով, որ կը նայի Ս. Յարութեան Տաճարի արտաքին գաւթին : Այս պատուհանին առջեւ մի քիւկայ քարաշէն, ուր շարժական սանդու-

ղով կ'իջնուի, և Հայոց սեփական է, և կը դորձածուի զանազան ծաղկանց թաղարներ և այլն դնելով:

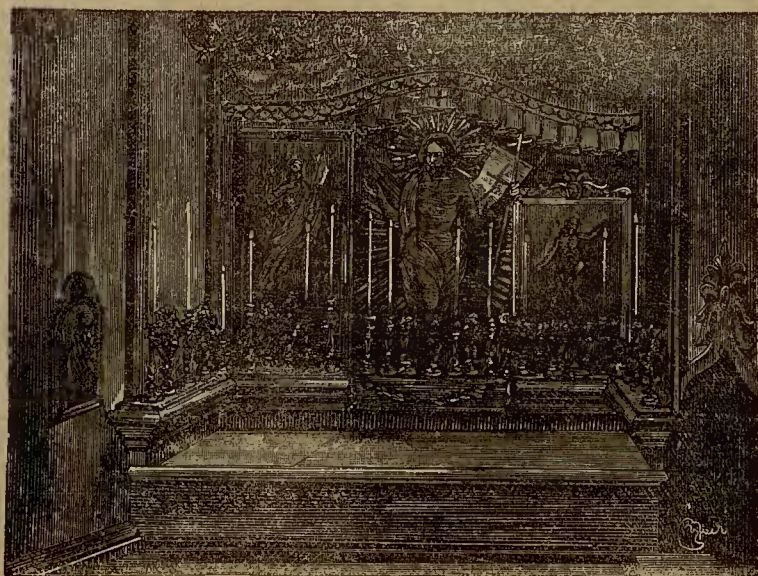
Իւղաբերից սեղան հայոց

Ուժաթափման տեղէն քանի մը քայլ դէպ ի հիւսիս, աջ կողմ առաջին կամարին արեւելեան ոտքին վրայ հաստատուած է, յանուն Իւղաբեր Կանանց պատարագամատոյց սեղանը, որ մեր ազ-

ժամանակ տեղը նեղցած ըլլալով սեղանին ձեւն ալ փոխուած է. մենք երբ եւ որ ժամանակ ուղենք սոյն սեղանին վրայ կը պատարագենք:

Ս. Գերեզման Փրկչին

Իւղաբերից սեղանէն վեց մէթր դէպ ի հիւսիսային արեւմուտք, կապարապատ նորաշէն մեծ դմբէթին ներքեւ կը տրածեւ սրահակի մը միջ է Տեառն մերոյ)

Ս. ԳԵՐԵԶՄԱՆ ՓՐԿՉԻՆ (Սուրբ գերեզմանի ներքին կողմը, պատարագամատոյց սեղան)

դին սեփական է: Այս տեղ եկան իւղարներ՝ կանայք միաշարաթի առաւօտուն Յիսուսի մարմինը խնկելու համար, որ արդէն յարութիւն առած էր:

Այս սեղանին առջեւ ունինք կանթեղաց մէկ շարան, որուն վրայէն կախուած են երեք միաձեւ կանթեղներ, և ուրիշ առանձին կանթեղ մը մշտափառ:

Այս սեղանն այժմ իւր նախկին ձեւովը չէ. Ս. Յարութեան տաճարի շինութեան

Փրկչին Յիսուսի Դրիստոսի Ս. Գերեզմանն և ընդհանուր քրիստոնէից երկընդուգելի սուրբ վայրն: Թէպէտ արտաքուստ միացեալ մի եկեղեցի կ'երեւի, սակայն ներքուստ երկու մասի բաժնուած է, կրկին դռներով և յատակով:

Սուրբ Գերեզմանի դրսի դրան երկու կողմերը բարձրիկ քարաշէն նստարանաձեւ սեթեր շինուած են, որոց վրայ դրուած են երեք զոյգ միջակ մեծ ու-

թեամբ կերոնաբարձ աշտանակներ : Առաջին կճեայ աշտանակները Յունաց են երկրորդը Հայոց , իսկ վերջինները Լատինաց են : Նստարաններու ծայրը ևս կայ մի զոյգ կճեայ մեծ աշտանակներ . որք Յունաց են , իսկ Հայոց և Լատինաց երկուքական պղնձեայ մեծ աշտանակներ դրուած են նստարանաց ետեւի կողմերը դարձեալ կերոնաբարձ :

(Շարունակելի)

ՏՐԴԱՏ ՎՐԴՊՅ. ՊԱԼԵԱՆ

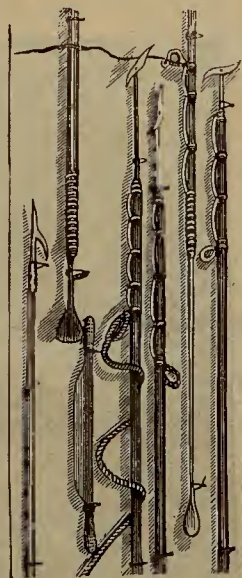
ԵՐԿՈՒ ԿԻՏՈՐՍԲ

(Շարունակութիւն , տես տեսք 10)

Գիտենք որ երեքժանին երկու մասէ կը բաղկանայ : Երկաթի մասը մետաղեայ դաւաղան մ'է , որու մէկ լայն եւ խոռոչ ծայրն կը նմանի երկնցած ձադարի մը . մինչդեռ միւս ծայրը Δ ձևն ունի : Այս Δ ին արտաքին ծայրերն շատ սուր են , մինչդեռ ներքին ծայրերն ուղիղ են և հաստ , այնպէս որ երբ միանգամ կենդանւոյ մը մսին մէջ մտնէ այս երկաթն՝ ալ դուրս չի կրնար ելլել : Երբեմն այդ երկաթին ուրիշ ձեւ մը կուտան , բայց հիմը միշտ նոյնն է : Լաւագոյն երեքժանիներն անոնք են , որոց շատ քիչը տուած չըլլալով՝ կրնան ծուր առանց կոտրելու : Երեքժանին աղէկ չ'ըլլալով՝ երբեմն 6 000 Փրանք կը կորսուի , վասն զի չափաւոր Պալէնա մը 6,000 Փրանք կ'արժէ : Երկաթին խոռոչ մասին մէջ կ'անցնեն փայտէ մասը կամ կոթը , որ երթալով բարակցած է դէպ ի միւս ծայրը , Փողէն քիչ հեռու , կոթին վրայ ծակ մը կայ՝ որ երեքժա-

ժանին կապուած չուանը ամրացնելու յատկացած է : Այս չուան ունի 6-7 հազարերորդամէթի հաստութիւն , և կը շինեն խիստ բարակ և կակուղ կանեփէ և չեն կպրագոծեր , որպէս զի ձկուն ըլլայ և զէնքին ուղղութիւնն չի շեղեցնէ : Երբ կէտին վրայ արձակուի :

Յոյնան նաւուն կամուրջին վրայ կային վեց մակոյկ՝ ամրապէս կապուած , և 30-40 հոգի կ'աշխատէին անդ : Նա-

Կլտորսներու գործածած երեքժանեաց տեսակները

ւապետն , վիրարոյժն և քանի մը սպայներ կը կալմէին սպայակոյտն : Նաւատառիք բաժնուած էին երկուքի . երեքժանեւորք և թիալարք . առաջիններն ամիսը 400-500 դահեկան կ'առնէին , միւսները՝ 150-200 դահեկան :

Կան նաւեր , որոց մէջ ամէն մարդ չահէն մաս մը կ'առնու , բայց դրեթէ միշտ կը ճամբորդեն նաւատէրի մը հաշւոյն , որ ամսական թոշակներ և մէն մի

բռնուած կէտի համար վարձք մը կը վը-
ճարէ անոնց :

Երբ նաւը ծովն ելաւ , նաւապետն իր
մարդիկը աչքէ անցուց , Հաշուակալն ու
ինք իւր խցիկը մտաւ և բոլոր նաւաս-
տիներն մի առ մի կանչել տուաւ :

Յայտնի է թէ ո՛րքան դժուարին էր
կարդալահութիւն պահպանել այս մար-
դոց մէջ , որք վարժուած չէին իրենց
կրքերն զսպելու , որք յողնեցուցիչ եւ
տաժանելի կեանք մը կը վարեն , ամէն
զրկումներու կը դիմանային և , շատ ան-
գամ , կրօնական կարծիքներով ալ ի-
րարմէ կը տարբերին :

Ուստի , ամէն անկարգութեանց ա-
ռաջքն առնելու համար , կիտորա նաւեր
ճամբայ հանող ընկերութիւնն մէն մի
նաւաստիի ստորադրել կուտայ հետա-
քըքրական պայմանադրութիւն մը , ո-
րու թարգմանութիւնն աստ դնել աւե-
լորդ համարեցինք :

Դանք մեր ճամբորդութեան :

Յովնան սարիւ 15 ին դուրս ելաւ կլիւ-
քըշգատէն : 27 ին՝ Ժան-Մայէն կղզւոյն
դիմացէն կ'անցնէր : Դիտնալու է որ 1633
օգոստոս 26 ին ընկերութիւնն եօթն
հուժկու նաւարկուներ զրկած էր այս
կղզւոյն մէջ ձմեռն անցնելու համար :
Բայց երբ 1634 յունիսին նաւ մը գնաց
զանոնք առնելու , եօթն սառած դիակ-
ներ և տխուր օրագրութիւն մը միայն
գտան , որ սարիւ 31 թուականին կա-
ւարտէր , որ աստէն արդէն չորս հոգի
միայն մնացեր էին . այս օրագրութիւնն
կըսէր թէ վեարկար ամսուն այս կողմերն
խեղ մը խոչոր կէտեր երեւցած էին :

Յովնան Ժան-Մայէն չի հանդիպեցաւ
և իւր ճամբան շարունակեց դէպ ի ըմ-
բիցալէրի : « Ամէն օր , կըսէ Ֆրէտէրիք
Մարթէն , խեղ մը նաւեր կը տեսնէինք ,
որք սառերուն մէջէն կը նաւէին : Նշմա-
րեցի որ իրարու քովէ անցած աստէն՝
նաւարկուք միմեանց ձայն տալով՝ կը

հարցնէին թէ ո՛րքան ձուկ բռնած էին .
երբեմն կը չափազանցէին : Երբ հովն ու-
ժով ըլլալով՝ իրարու ձայն չի կարենա-
լին լսել , գլխարկով նշան կընէին . . .
Երբ կըցածնուն չափ կէտ բռնան , մեծ
դրօշակն կը քաշեն , որպէս զի միւս նա-
ւերն հասկնան , և եթէ լուր մ'ունին
Եւրոպա զրկելու՝ զրկեն : » Այս ամեն
բռնն նաւուն համեմատ է : Ամենէն մեծ
նաւերն մինչեւ 1000 քարդէլ (Համալուրկ-
եան տակառ , որ դրեթէ 211 լիտր պա-
րունակութիւն ունէր) կրնային բռնալ ,
փոքրերն 400 էն մինչեւ 700 :

Մայիս 7 ին՝ Սբիցալէրի տեսան : 9 ին
գտան կէտ մը , զոր ի սկզբան բռն կլիտ
կարծեցին : Մակոյկներն ծովն իջուցին և
կը սլատրաստուէին զայն որսալու , երբ
մահեկաճեւ թեւէն հասկցան որ ճըմբալք
մ'էր : Որովհետեւ այս կէտն շատ դժ-
ուար կ'սպաննուի , դրեթէ անմիջապէս
ծովուն յատակը կ'իջնէ և վերջապէս բռն
կիտին չափ ճարպ չի տար , ետ դարձան :

Յաջորդ օրերն Յովնան սկսաւ կէտ
փնտռել , մէկ մը ստուերուն մօտենալով ,
մէկ մը հեռանալով : 14 ին տեսան կէտ
մը , որ նաւէն շատ հեռու չ'էր : Չորս
մակոյկ իջուցին ծովն , զայն բռնելու հա-
մար , բայց կենդանին ջուրին տակ գնաց
և մէկ մ'ալ չեւեւաց : Ասի հագուադիւս
է . սովորաբար քիչ մ'ատեն ջուրին տակ
կենալէ վերջը՝ շունչ առնելու համար ե-
րեսը կ'ելլէ քիչ հեռուն : Նաւն Սբիցալէր-
ի ջուրերն գալէն ի վեր՝ մակոյկներն
դէտլի դուրս կախած էին , որպէս զի ա-
ռանց ժամանակ կորսնցնելու կէտին ե-
տեւէն իյնան : Կայմերուն վրայ կային
միշտ լրտեսներ , որք կը ջանային ծովուն
վրայ տատանող մեռած կէտ մը տեսնել ,
վասն զի առաջին անգամ տեսնող ու ը-
սողն մէկ տուքաթ (12 ֆր.) վարձք
կ'առնէր :

(Շարունակելի)

ԽՆԴԻՐՔ ԲՈՒՐԱՍՏԱՆԻ

Առաջարկեալ խնդիրք

Թիւ 10 (Բուրաստան, Թիւ 10)

Թիւ 11 (» » 10)

Թիւ 12 (» » 11)

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԳԸԴ ԽՆԴԻՐՈՅ

+ ենթադրենք խումբ մը հաւերուն
Թիւը, որ ատեն ըստ առաջադրութեան
խնդրոյն կունենամք՝

$$++++\frac{+}{2}+\frac{+}{4}=77$$

ա. ատոմանի հաւատարութիւնը, զոր
ամփոփեցով՝

$$11+ = 308$$

$$L + = 28 \text{ Կ'ըլլայ}$$

Ուրեմն 28 հաւերէ՛ կը բաղկանայ եղեր
խումբը՝

Անուանք յաճողաց

Ազնիւ Պ. Համարձու՛մ Գ. Չննօղեան,
ի Գաղատիա :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 17

Բերան ջուցիմ ու կը խօսիմ .
Չկայ բան մը, որմէ վախճամ .
Թե եւ կամ, բայց մարմին չունիմ .
Կարծես քէ միշտ կը քնանամ :
Եւ սակայն ո՛չ, միշտ արթուն եմ :
Իրաւ ե որ ջուցիմ ականջ ,
Սակայն դիւրաւ ձայն կը լսեմ
Եւ շարունակ ի ձայն ու յաջ
Պատասխանեյ կաճապարեմ .
Առանց ձայնի ես ոչինչ եմ :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՆՔ

Ա Ռ Ջ Ե Ռ Ն

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն

ՀԱՅՆԵՐՆԷ՛ Ի ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ

(Յաշխարհիկ լեզուէ)

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՅ

ԿՈՄԻՏԱՍ Ա. ՈՍԿԵԱՆ

Սոյն երկլեզուեան Բառարան՝ որ կը
սլարունակէ 30000ի մօտ բառ , աւար-
տած լինելով՝ կազմեալ կը վաճառի
մայրաքաղաքիս բոլոր Հայ գրավաճա-
ռաց քով , ի գին մէկ արծաթ մէճիս :
Շատ գնողաց գոհացուցիչ զեղչ կ'լինի :
Վաճառման կեդրոնատեղին է հանգի-
սիս տղարանն :

ՊԱՅԱՊԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԻ

Պ Ա Ն Դ Ո Կ Ը

Թարգմանիչ — ԳՐԻԳՈՐ Կ. ՏԻԼՊԵՐ

Հրատարակիչ - ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Սոյն սքանչելի եւ բարոյալից վէպն ,
որ յատկապէս մանկանց համար շինուած
է , խնամօք թարգմանուած , մաքուր
տպագրութեամբ եւ գեղեցիկ տառեր-
ներով զարդարուն , արդարեւ արժանի
է մանկանց տրուելու իբր օգտակար եւ
արդիւնաւոր գիրք մը :

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ — ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ — Պոլիս , Էսքի Չապրիէ ճառատնի , րիւ 63

ԹԵՈՒԱՌՆԵՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
Թարգմանիչ ԳՐԻԳՈՐ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
Հրատարակիչ ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐՆ

Ի լոյս ընծայուեցաւ : Գինն է 14 ղրշ :
Հինգ հատորն ի միասին 50 ղրշ : Դիմել
հանդիսիս տպարանը : Պօլիս , էսկի Զապ-
թիէ ճատտէսի թիւ 63 :

Ա Ռ Ե Ւ Տ Ր Ա Կ Ա Ն

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յօրինից — Մ. ԱՍԷՆ

ՏԻՐ ԵՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶ

ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Հասարակ և տանտնտէրական կոտորակ-
ներուն վրայ կարեւոր գիտելիքներ , բազ-
մաթիւ բաղդատական ցուցակներով ներ-
կայացած ընդհանուր աղգաց չափական
գրութիւններ , իտղերանոցի , սակարա-
նի , Կ. Պօլսոյ և Զմիւռնիոյ առեւտրա-
կան և հաշուական սովորութիւններ ,
նոյնպէս առեւտրական զանազան բազմա-
թիւ համեմատական գործողութիւններ
լուծելու եղանակներն և անոնց ուղղու-
թիւնը ճշգրտ լիործեր , մասնաւորապէս
տոկոսաւոր ընթացիկ հաշուոց վրայ ըն-
դարձակ բացատրութիւններ պարունա-
կող սոյն ընտիր և գլխաւորապէս Առեւտը-
րական թուաբանութիւնն , որ եօթն մա-
սերէ և 240 էջերէ բաղկացեալ է , ա-
ռաջինն կրնայ համարուիլ իւր տեսակին
մէջ , և որ ո՛չ միայն դպրոցներու , այլ
նոյն իսկ առեւտրական հրապարակի վը-
րայ հաշուական պաշտօնով զբաղող ան-
ձերու մեծապէս օգտակար կրնայ հան-
դիսանալ , հրատարակուեցաւ մեր տը-
պարանէն :

Կեդրոնատեղին է հանդիսիս խմբագ-
րատունը և կը գտնուի ամէն Հայ գրա-
վաճառաց քով : Գին 12 ղրուշ :

Ա Զ Դ

Կենաց Պայքարներու և Թագունեոյն
Մանեակի հրատարակիչ Յ. Քրիստափոր-
եան էֆէնտի , որ ասկէ յառաջ Գրաշա-
րաց ընկերութեան տպարանը կը տպէր
իւր գործերը , այժմ մեր տպագրատունը
փոխադրուելով՝ սկսած է հրատարակել
կոմս Մօնրէ Քրիստոսի սրգիւն հետաքրք-
րաշարժ վէպն՝ որու առաջին հատորն 8
օրէն կ'աւարտի :

Մէն մի հատոր 12 ղրշ. ԿԱՆԻԿ : Գա-
ւառաց համար թղթատարութեան ծախ-
քն հրատարակիչը պիտի վճարէ :

Վերոյիշեալ գործերու կեդրոնատեղին
է՝ հանդիսիս տպարանը , ուր պէտք է
ուղղել նաեւ , Յ. Քրիստափորեան է-
ֆէնտիի ղրկուելիք նամակներն :

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

Կը հրատարակուի տետր առ տետր 16 երեսէ
բաղկացեալ 15 օրը միանգամ Տարեկան գինն է-
կոնիսիկ 2 արծաթ մէճիս Պօլսոյ համար : — Գա-
ւառաց համար 45 դասեկան : 4 րուբլի Ռուսաս-
տանի համար : — Մէն մի տետրակին գինն է
100 փարայ :

Համանորագրութեան տեղերն են՝ Կ. Պօլիս
էսկի Զապթիէ ճատտէսի , թիւ 63 . Բաբառանի
խմբագրատունը . — Կամուրջի գլուխ՝ ջրավաճառ
Պօլոս և Յակոբ աղայից խանութները :

Ագրիւնուպօլիս . — Արամ էֆ. Սըվաճեան .
Աղեքսանդրիա . — Արժ. Ղեւոնդ քճէյ . Փափաղեան
Ատարազար . — Յովհ. էֆ. Յարութիւնեան .
Գահրէ . — Յառաջդիմաւոր ընկերութիւն .
Երզնկա . — Մեծ. Միհրան էֆ. Աստուրեան .
Զմիւռնիա . — Պ. Հրանտ Մ. Մամուրեան .
Թիֆլիզ . — Մեծ. Խմբ. Աղբիւր Հանդիսի .
Մանիս . — Մկրտիչ էֆ. Դերձակեան .
Մարտաշան . — Յ. Թ. էֆ. Գայաթան .
Նիկոմիդիա . — Յակոբ էֆ. Տէր Աղաբեան .
Ռօտտոթոյ . — Ռուբէն էֆ. Գօլանճեան .
Սամսոն . — Միհրան էֆ. Քիւրքճեան .
Սեբաստիա . — Նշան էֆ. Թահմիզեան .
Միմֆերօբօլ . — Արժ. Օգոստինոս քճէյ . Կօպչակճեան .
Տրապիզոն . — Նշան էֆ. Գալստճեան .
Օրտու . — Գէորգ էֆ. Կիւլեան .